

**Bezpieczny czas pracy
w odzieży chroniącej
przed czynnikami infekcyjnymi**

Magdalena Młynarczyk

Zrealizowano na podstawie wyników VI etapu programu wieloletniego pn. „Rządowy Program Poprawy Bezpieczeństwa i Warunków Pracy”, finansowanego w zakresie badań naukowych i prac rozwojowych ze środków Narodowego Centrum Badań i Rozwoju.

Projekt nr: III.PN.08 pod tytułem: *Czas pracy w środkach ochrony indywidualnej w związku z zagrożeniem czynnikami infekcyjnymi a obciążenie ciepłne organizmu.*

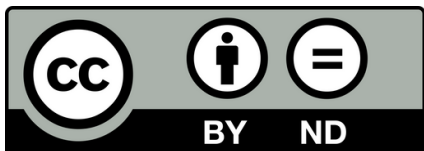
Koordinator Programu: Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

Autorzy opracowania: dr hab. inż. Magdalena Młynarczyk, dr Joanna Orysiak, lic. Aleksandra Kopyt, dr inż. Anna Dąbrowska

Opracowanie graficzne: dr hab. inż. Magdalena Młynarczyk

Redakcja: Kamil Jach

CIOP **PIB** **75** LAT

ISBN: 978-83-7373-472-2

© Copyright by Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy
Warszawa 2025

Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy
ul. Czerniakowska 16,
00-701 Warszawa
tel. (22) 623 36 98,
www.ciop.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	04
--------------	----

Stres cieplny	05
---------------	----

Odzież “medyczna” chroniąca przed czynnikami infekcyjnymi	06
---	----

Dlaczego ważny jest czas pracy w odzieży “medycznej”?	09
---	----

Aplikacja B ezpieczny C zas P rac	11
--	----

Podsumowanie	13
--------------	----

Bibliografia	15
--------------	----

WPROWADZENIE

Zawody takie jak: **lekarz, pielęgniarka** czy **położna**, są **zawodami zaufania publicznego**. Powierzone jest im **zdrowie i życie ludzkie**, a błędy popełniane przez tych profesjonalistów wpływają na innych, jako że mogą doprowadzić nawet do śmierci pacjenta.

Dlatego tak ważne jest **utrzymywanie jak najlepszych warunków pracy** (m.in. braku stresu cieplnego), by **nie wpływały one negatywnie** zarówno na **odpowiedzi fizjologiczne**, jak i na **psychomotorykę pracowników sektora ochrony zdrowia**.

Na **stres cieplny (obciążenie cieplne)** wpływają:

- **parametry środowiskowe** (głównie wysoka temperatura, wysoka wilgotność względna),
- **rodzaj zastosowanej odzieży** (odzież barierowa, w tym chroniąca przed czynnikami infekcyjnymi, stanowi dodatkowe obciążenie dla organizmu) oraz
- **obciążenie wykonywaną pracą** (im większe tempo metabolizmu, tym większe prawdopodobieństwo wystąpienia stresu cieplnego).

Stres cieplny może pojawić się wśród **pracowników służby zdrowia**, zarówno **medycznych**, jak i **niemedycznych**, podczas **pracy w środkach ochrony indywidualnej** w związku z zagrożeniem czynnikami infekcyjnymi.

STRES CIEPLNY

Człowiek jako **organizm stałocieplny**, "utrzymuje" stałą temperaturę wewnętrzną na poziomie $(37 \pm 1) \text{ }^\circ\text{C}$ **niezależnie od temperatury powietrza**.

Za prawidłową wartość temperatury wewnętrznej odpowiada **układ termoregulacji**, którego działanie polega na dostosowaniu ilości ciepła wytwarzanego w organizmie w toku przemian metabolicznych i wymienionego z otoczeniem dla potrzeb bilansu cieplnego ustroju, w różnych warunkach środowiska.

W środowisku gorącym organizm człowieka głównie polega na **sprawności działania układu termoregulacji**, który zapewnia oddawanie nadmiaru ciepła wytworzonego przez organizm (poprzez wykonywanie wysiłku fizycznego), bądź dostarczanego przez zewnętrzne źródła ciepła (np. środowisko zewnętrzne). Ta **regulacja rozpraszania ciepła zachodzi głównie poprzez: wzrost wydzielanej ilości potu** (jest to podstawowy mechanizm oddawania nadmiaru ciepła przez organizm), **oddawanie ciepła poprzez odparowanie potu z powierzchni skóry oraz rozszerzenie naczyń krwionośnych skóry**.

Nadmiar zakumulowanego ciepła może doprowadzić do wzrostu temperatury wewnętrznej, a w konsekwencji do przegrzania organizmu, gorączki, hipertermii, uszkodzenia mózgu, a w najgorszym wypadku – do udaru cieplnego, który stanowi bezpośrednie zagrożenie życia.

Zgodnie z **ergonomicznymi normami dot. środowiska pracy, temperatura wewnętrzna pracownika nie powinna przekroczyć $38 \text{ }^\circ\text{C}$.**

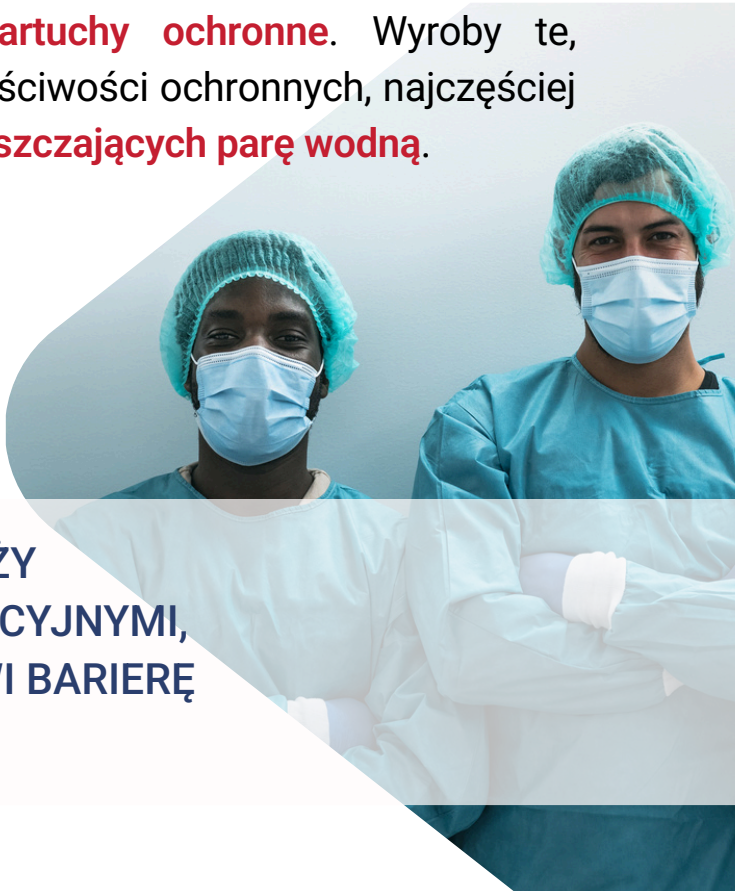
ODZIEŻ “MEDYCZNA” CHRONIĄCA PRZED CZYNNIKAMI INFEKCYJNYMI

Zestaw odzieży chroniącej przed czynnikami infekcyjnymi (PPE) ma zapobiegać zakażeniu patogenami. Wymagany wysoki poziom ochrony utrudnia tym samym wymianę ciepła między użytkownikiem a środowiskiem zewnętrznym.

Utrudniona wówczas, bądź bardzo ograniczona, wymiana ciepła w wyniku parowania potu, utrudnia efektywne chłodzenie organizmu, a tym samym skutkuje wzrostem temperatury wewnętrznej.

Odzież barierowa zwiększa zatem ryzyko wystąpienia stresu cieplnego wśród personelu stosującego w/w odzież.

Najczęściej stosowanymi zestawami odzieży “medycznej” są **kombinezony barierowe** lub **fartuchy ochronne**. Wyroby te, aby zapewnić wymagany poziom właściwości ochronnych, najczęściej wykonane są **z materiałów nieprzepuszczających parę wodną**.

DŁUGOTRWAŁA PRACA W ODZIEŻY
CHRONIĄCEJ PRZED CZYNNIKAMI INFEKCYJNYMI,
CHOĆ CHRONI - JEDNOCZEŚNIE STANOWI BARIERĘ
W WYMIANIE CIEPŁA.

Kluczowym w zakresie **zmniejszania ryzyka stresu cieplnego** wśród “medyków” jest m.in. **odpowiedni dobór odzieży ochronnej** do określonego stanowiska pracy, przeprowadzony na podstawie **analizy ryzyka**.

W przypadku konieczności zapewnienia **wysokiego poziomu ochrony** (tj. klasa 4. lub wyższa w badaniu wg ISO 16604), odzież ochronna wykonana jest najczęściej **ze szczelnych materiałów laminowanych lub powlekanych**, które nie przepuszczają pary wodnej.

Jednakże, w przypadku odzieży **o niższym poziomie ochrony** (np. klasa 2. w badaniu wg ISO 16604), dostępne są wyroby, w których wykorzystywane są **materiały mikroporowate**, charakteryzujące się **przynajmniej częściową paroprzepuszczalnością** - im niższa wartość, tym korzystniejsze warunki w kontekście odprowadzania nadmiaru ciepła z ciała użytkownika odzieży poprzez parowanie potu.

Dodatkowo w przypadku, gdy **nie stwierdzono bardzo wysokiego poziomu ryzyka**, należy **rozważyć zastąpienie kombinezonu ochronnego przez fartuch ochronny**, który będąc częściową osłoną ciała również **przyczyni się do mniejszego obciążenia cieplnego użytkownika**.

Wybór pomiędzy **kombinezonem** a **fartuchem** powinien, w tym wypadku, wynikać z **rodzaju czynności** wykonywanych na stanowisku pracy. Na stanowiskach wymagających **dużej mobilności** pracownika, a w konsekwencji – **pełnej ochrony ciała**, rekomendowane jest stosowanie **kombinezonu ochronnego**.

W przypadku, gdy **mobilność** pracownika **jest ograniczona** i **częściowa ochrona** ciała jest **wystarczająca**, wówczas z punktu widzenia ograniczenia obciążenia cieplnego pracownika, wskazane jest zastosowanie **fartucha ochronnego**.

Z punktu widzenia wymiany ciepła między człowiekiem a środowiskiem zewnętrznym, ważnym jest również **rodzaj zastosowanej odzieży spodniej/bielizny**, która znajduje się najbliżej ciała użytkownika.

Zastosowanie **bielizny odprowadzającej pot**, nie akumulując go w swej strukturze, **zwiększa poczucie komfortu pracy**. Natomiast poczucie komfortu przekłada się również na zmniejszenie liczby popełnianych błędów, a tym samym na **bezpieczeństwo wykonywanej pracy**.

Jednym z rozwiązań **zmniejszających obciążenie cieplne**, a tym samym poprawę komfortu pracy osobom stosującym PPE, jest **stosowanie elementów chłodzących** (Bonell i in. 2021; de Korte i in. 2022) np. kamizelek działających na bazie:

- o **lodu**,
- o **związków zmiennofazowych PCM**, lub
- o **powietrza**.

Badania z udziałem ochotników, wykazywały **pozytywny wpływ** proponowanych kamizelek na **odpowiedzi fizjologiczne** (m.in. **mniejszy wzrost temperatury wewnętrznej**) ich użytkowników.

DLACZEGO WAŻNY JEST CZAS PRACY W ODZIEŻY “MEDYCZNEJ”

“Ochrona” pracowników przed wystąpieniem stresu cieplnego jest **ważna**, nie tylko ze **względów fizjologicznych**, ale także z punktu widzenia **sprawności funkcji psychomotorycznych**.

Należy pamiętać jednak, że **długotrwałe stosowanie odzieży** chroniącej przed czynnikami infekcyjnymi (PPE) **wpływa na samopoczucie i wywołuje objawy fizyczne użytkowników**.

Wyniki badań ankietowych przeprowadzonej w Wielkiej Brytanii przez Davey i in. (2020) wśród 224 “medyków” wykazały, iż po stosowaniu PPE, wśród badanych występowały takie objawy jak:

- **ból głowy** (79%),
- **ogólne zmęczenie** (63%),
- **obfite pocenie się** (54%) oraz
- **zawroty głowy** (40%).

Ponadto objawiamy, które mogą wystąpić w wyniku długotrwałego stosowania odzieży ochronnej są:

- **odwodnienie**,
- **kurcze ciepłe**, a w najgorszym przypadku
- **udar cieplny**.

Nadmierne obciążenie cieplne wpływa **negatywnie** na organizm użytkowników odzieży chroniącej przed czynnikami infekcyjnego.

„Wytrącenie” ze stanu równowagi, powoduje:

- poczucie niezadowolenia,
- brak skupienia,
- wzrost popełnianych błędów, a także
- pogorszenie funkcji psychomotorycznych.

Według Pilcher i in. (2002), ze wzrostem temperatury powietrza następuje **pogorszenie sprawności psychomotorycznej** nawet **do 15%** w stosunku do sprawności w temperaturze termoneutralnej.

Badania ankietowe przeprowadzone wśród 505 pielęgniarek w Turcji [maj-czerwiec 2021 r.; przez Yildiz i in. (2022)], wskazały wpływ stosowanej odzieży ochronnej (PPE) na ilość popełnianych błędów medycznych.

Największa liczba popełnianych błędów przez pielęgniarki stosujące “barierowe” PPE związana była z:

- urazami igłą/ostrym narzędziem (47%),
- infekcjami szpitalnymi (39%),
- odleżynami u pacjentów (28%),
- upadkami (23%) oraz
- podaniem niewłaściwej dawki leku (17%).

Często obserwuje się również **spadek koncentracji**, **opóźnienie reakcji** i **pogorszenie precyzji manualnej**, co **zwiększa ryzyko błędów medycznych**.

NADMIERNE OBCIĄŻENIE CIEPLNE STANOWI ISTOTNE ZAGROŻENIE ZARÓWNO DLA ZDROWIA PERSONELU, JAK I BEZPIECZEŃSTWA PACJENTÓW.

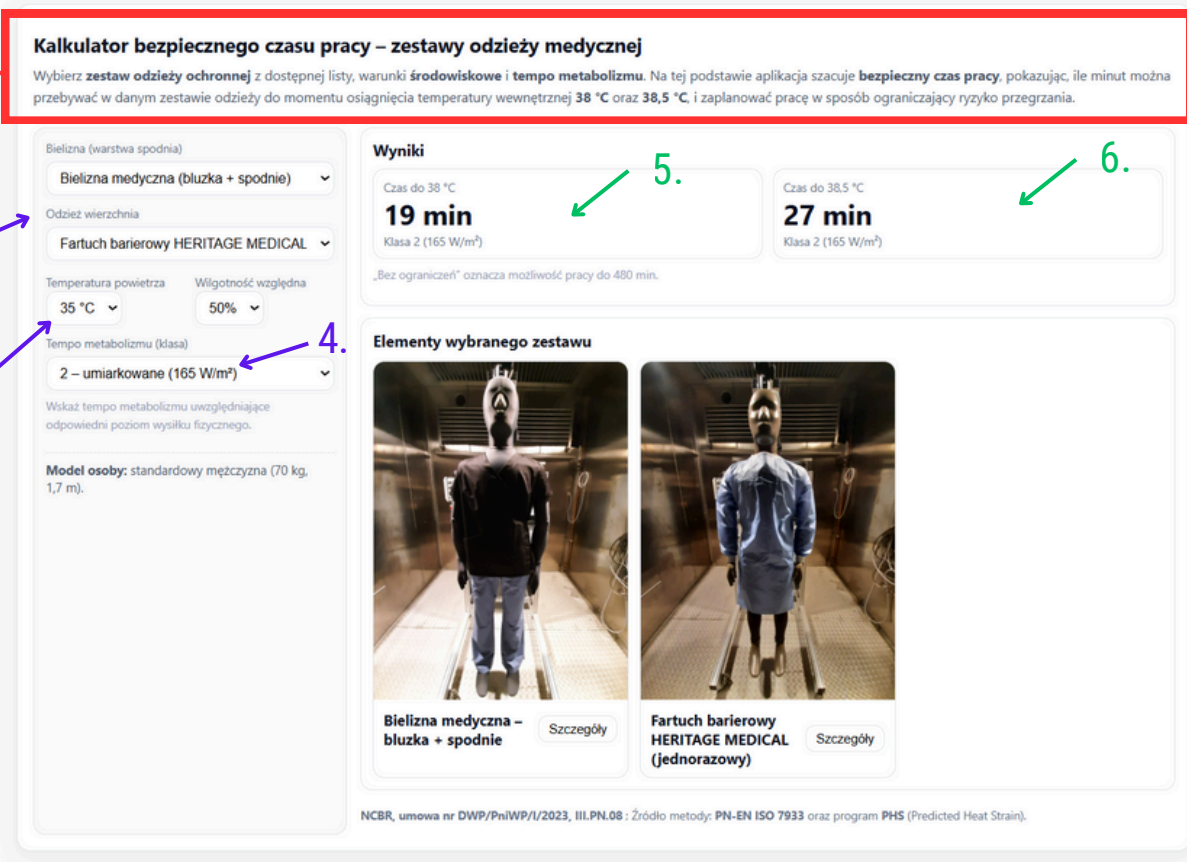
Aplikacja Bezpieczny Czas Pracy

Na podstawie:

- **wyników badań parametrów “cieplnych”** wybranych zestawów **odzieży chroniącej przed czynnikami infekcyjnymi**, stosowanych przez personel medyczny oraz
- **przeprowadzonych licznych symulacji komputerowych** za pomocą programu PHS (ang. *Predicted Heat Strain*),

zaproponowano wartości **bezpiecznego czasu pracy** do osiągnięcia **temperatury wewnętrznej 38 °C i 38,5 °C**.

Opracowano **aplikację webową**, która pozwala na oszacowanie **bezpiecznego czasu pracy** m.in.: w wybranych zestawach odzieży, trzech warunkach **temperatury powietrza 22 °C (war. termoneutralne), 29 °C (podwyższona temperatura) oraz 35 °C (wysoka temperatura)** oraz 5 klas tempa metabolizmu.

1. Kalkulator bezpiecznego czasu pracy – zestawy odzieży medycznej

Wybierz zestaw odzieży ochronnej z dostępnej listy, warunki środowiskowe i tempo metabolizmu. Na tej podstawie aplikacja szacuje bezpieczny czas pracy, pokazując, ile minut można przebywać w danym zestawie odzieży do momentu osiągnięcia temperatury wewnętrznej 38 °C oraz 38,5 °C, i zaplanować pracę w sposób ograniczający ryzyko przegrzania.

2. Bielizna (warstwa spodnia)
Bielizna medyczna (błuzka + spodnie)

2. Odzież wierzchnia
Fartuch barierowy HERITAGE MEDICAL

3. Temperatura powietrza 35 °C
Wilgotność względna 50%

4. Tempo metabolizmu (klasa)
2 – umiarkowane (165 W/m²)

Wskaz tempo metabolizmu uwzględniające odpowiedni poziom wysiłku fizycznego.

Model osoby: standardowy mężczyzna (70 kg, 1,7 m).

5. Wyniki
Czas do 38 °C
19 min
Klasa 2 (165 W/m²)

6. Czas do 38,5 °C
27 min
Klasa 2 (165 W/m²)

„Bez ograniczeń” oznacza możliwość pracy do 480 min.

Elementy wybranego zestawu

Bielizna medyczna – błuzka + spodnie [Szczegóły](#)

Fartuch barierowy HERITAGE MEDICAL (jedorazowy) [Szczegóły](#)

NCBR, umowa nr DWP/PniWP/I/2023, IIL.PN.08 : Źródło metody: PN-EN ISO 7933 oraz program PHS (Predicted Heat Strain).

W aplikacji znajduje się opis do czego służy aplikacja (poz. 1).

Kompletujemy zestaw odzieży w jaki medyk jest ubrany - wybierając bieliznę spodnią oraz odzież wierzchnią (fartuch, kombinezon) (poz. 2.) (aplikację można będzie rozszerzać o kolejne zbadane w przyszłości zestawy odzieży). W poz. 3 rozwija się lista możliwych warunków pracy (22 °C, 29 °C oraz 35 °C oraz wilgotność względna 50% i 60%), natomiast w poz. 4 wybierane jest tempo metabolizmu.

Kalkulator BCP wizualnie przedstawia wybraną odzież wraz z opisem szczegółowym jego składu materiału, masą powierzchniową, typ bądź wymagania normy (które dana odzież spełnia).

Po wybraniu zestawu odzieży, wprowadzeniu niezbędnych danych, kalkulator zwraca wartość bezpiecznego czasu pracy do osiągnięcia wartości temperatury wewnętrznej 38 °C (poz. 5) i 38,5 °C (poz. 6), wyliczoną na podstawie symulacji komputerowych przy zastosowaniu programu PHS.

Zawody takie jak **lekarz, pielęgniarka** czy **położna** należą do **grupy zawodów zaufania publicznego**. Powierza się im **zdrowie i życie ludzkie**, a popełniane przez nich błędy mogą mieć poważne konsekwencje – wpływać na innych. Co więcej, w skrajnych przypadkach może prowadzić nawet do śmierci pacjenta.

Z tego względu niezwykle istotne jest zapewnienie **optymalnych warunków pracy** (uwzględniających nie tylko warunki środowiskowe, ale także rodzaj zastosowanej odzieży oraz **czas wykonywanej w niej pracy**), które nie będą negatywnie oddziaływać na **fizjologię i sprawność psychomotoryczną** przedstawicieli personelu medycznego.

Ochrona pracowników służby zdrowia przed stresem cieplnym ma kluczowe znaczenie nie tylko z przyczyn fizjologicznych, lecz także ze względu na **utrzymanie sprawności funkcji psychomotorycznych**, warunkujących **bezpieczeństwo i skuteczność wykonywanych zadań**.

Długotrwała praca w odzieży barierowej może **niekorzystnie wpływać na zdolności psychomotoryczne**, w tym na koncentrację oraz **zwiększać ryzyko popełniania błędów medycznych**.

W tym kontekście **cennym narzędziem wspomagającym określanie bezpiecznego czasu pracy** w odzieży ochronnej, stosowanej w celu zabezpieczenia przed czynnikami infekcyjnymi, jest **aplikacja webowa** opracowana w CIOP-PIB.

Jej wykorzystanie przyczynia się do **zwiększenia bezpieczeństwa zarówno pracowników medycznych, jak i pacjentów**.

Podsumowanie

Link do aplikacji:

www.ciop.pl/kalkulator-BCP

**ZAPRASZAMY
DO KORZYSTANIA Z APLIKACJI, KTÓRA PRZYCZYNI SIĘ
DO BEZPIECZNIEJSZEJ ORGANIZACJI PRACY
W ODZIEŻY “MEDYCZNEJ” !**

Bibliografia

- Bonell, A., Nadjm, B., Samateh, T., Badjie, J., Perry-Thomas, R., Forrest, K., Prentice, A., & Maxwell, N. (2021). Impact of personal cooling on performance, comfort and heat strain of healthcare workers in PPE: A study from West Africa. *Frontiers in Public Health*, 9, 712481. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.712481>
- Bongers, C. C. W. G., de Korte, J. Q., Zwartkruis, M., Levels, K., Kingma, B. R. M., & Eijsvogels, T. M. H. (2022). Heat strain and use of heat mitigation strategies among COVID-19 healthcare workers wearing personal protective equipment: A retrospective study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1905. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031905>
- Davey, S. L., Lee, B. J., Robbins, T., Randeva, H., & Thake, C. D. (2020). Heat stress and PPE during COVID-19: Impact on healthcare workers' performance, safety and well-being in NHS settings. *Journal of Hospital Infection*, 108, 185–188. <https://doi.org/10.1016/j.jhin.2020.11.027>
- de Korte, J. Q., Bongers, C. C. W. G., Catoire, M., Kingma, B. R. M., & Eijsvogels, T. M. H. (2022). Cooling vests alleviate perceptual heat strain perceived by COVID-19 nurses. *Temperature (Austin)*, 9(1), 103–113.
- Gaoua, N., et al. (2011). Cognitive decrements do not follow neuromuscular alterations during passive heat exposure. *International Journal of Hyperthermia*, 27(1), 10–19.
- Haihua, J., Cao, B., & Zhu, Y. (2023). Thermal comfort of personal protective equipment (PPE) wearers in different temperatures and activity conditions. *Journal of Building Engineering*, 78, 107609.

Bibliografia

- Hu, C., Wang, Z., Bo, R., Li, C., & Meng, X. (2023). Effect of the cooling clothing integrating with phase change material on the thermal comfort of healthcare workers with personal protective equipment during the COVID-19. *Case Studies in Thermal Engineering*, 42, 102725. <https://doi.org/10.1016/j.csite.2023.102725>
- Lembo, M., Vedetta, C., Moscato, U., & Del Gaudio, M. (2021). Thermal discomfort in healthcare workers during the COVID-19 pandemic. *La Medicina del Lavoro*, 112(2), 123–129. <https://doi.org/10.23749/mdl.v112i2.10621>
- Młynarczyk, M., & Orysiak, J. (2024). Wpływ mikroklimatu gorącego na funkcje psychomotoryczne pracowników. *Bezpieczeństwo Pracy. Nauka i Praktyka*, 634(7), 11–14. <https://doi.org/10.54215/bp.2024.7.15.mlynarczyk>
- Młynarczyk, M., & Orysiak, J. (2025). Komfort cieplny oczami pracowników medycznych. *INSTAL*, 3, 35–42. <https://doi.org/10.36119/15.2025.3.4>
- PN-EN ISO 7730. Ergonomia środowiska termicznego – Analityczne wyznaczanie i interpretacja komfortu termicznego z zastosowaniem obliczania wskaźników PMV i PPD oraz kryteriów miejscowego komfortu termicznego.
- PN-EN ISO 7933. Ergonomia środowiska termicznego – Analityczne wyznaczanie i interpretacja stresu cieplnego z wykorzystaniem obliczeń przewidywanego obciążenia termicznego.
- Yildiz, Ç. Ç., Yildirim, D., & Günay, K. (2022). The effect of personal protective equipment use on nurses' tendencies to make medical errors and types of their medical errors: A cross-sectional study. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*, 29(2), 596–603. <https://doi.org/10.1080/10803548.2022.2061131>
- Zwolińska, M., & Bogdan, A. (2012). Impact of the medical clothing on the thermal stress of surgeons. *Applied Ergonomics*, 43(6), 1096–1104. <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2012.03.011>